

PIOTR GÓRECKI

Wydział Teologiczny Uniwersytetu Opolskiego

<https://orcid.org/0000-0002-6052-3968>

O. Aleksandra Krzysztofa Sitnika OFM
badania nad dziejami polskich bernardynów
(dorobek historiograficzny 2006–2019)

1. Curriculum vitae – 2. Główne płaszczyzny pracy badawczej – 3. Prace poświęcone dziejom placówek bernardyńskich na ziemiach polskich – 4. Prace biograficzne – 5. Edycje źródeł, podręczniki, recenzje

O. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM należy do franciszkańskiej gałęzi Zakonu Braci Mniejszych prowincji Niepokalanego Poczęcia NMP, nazywanych w Polsce nadal – ze względu na wielowiekową tradycję, a także na wielkie zasługi, jakie członkowie tej rodziny zakonnej wyświadczyli Ojczyźnie i Kościołowi w Polsce – bernardynami. Śledząc jego dotychczasowy dorobek, z wielkim szacunkiem dostrzegam kontynuację tych przestrzeni badawczych z zakresu historii Kościoła, jakie obecne były w dziejach jego wielkich poprzedników należących do tej samej rodziny zakonnej, profesorów i wykładowców Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie UKSW), Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (obecnie UP JPII), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (od 2005 r. – KUL JPII) czy też Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej. W ich gronie pierwsze miejsce zajmuje o. Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918–1993) – profesor Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, wybitny znawca dziejów Kościoła w Polsce. To on był pomysłodawcą *Katalogu Archiwum Prowincji Ojców Bernardynów w Kra-*

kwie¹, serii bibliografii historii Kościoła w Polsce, franciszkańskich słowników biograficznych oraz współautorem serii biograficznej: *Słownik polskich teologów katolickich*. Jego akrybii pisarskiej zawdzięczamy tak niezbędną w zgłębianiu dziejów polskich bernardynów pozycję książkową: *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*², czy też wydanie trzeciego tomu słynnej serii historycznej: *Bernardyni polscy*³. Dorobek naukowy o. Wyczawskiego to aż 675 drukowanych pozycji. We współpracy z nim swoje prace badawcze prowadzili: o. Romuald Gustaw OFM (1911–1976)⁴, którego dziełem życia był słownik biobibliograficzny: *Hagiografia polska*⁵, o. Wiesław Franciszek Murawiec OFM (1935–) – autor ponad 400 publikacji naukowych i wieloletni redaktor naczelny krakowskiego periodyku naukowego „Folia Historica Cracoviensa”⁶, o. Anzelm Janusz Szeinke OFM (1939–) – autor kolejnych 482 pozycji naukowych⁷ czy też o. Kazimierz Stanisław Żuchowski OFM (1933–2017) – wytrawny tłumacz łacińskich kronik zakonnych z okresu I Rzeczypospolitej⁸. Wszyscy oni wnieśli duży wkład do badań nad dziejami Kościoła katolickiego w Polsce, szczególnie

---

¹ Hieronim E. Wyczawski. 1961. „Katalog Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie. Cz. 1: Dokumenty”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 3: 25–102. Kolejne części ukazywały się w latach 1962–1963, a dzieło składało się łącznie z czterech części.

² *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*. 1985. Red. Hieronim E. Wyczawski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

³ Hieronim E. Wyczawski. 1992. *Bernardyni polscy*. t. III: 1772–1946. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁴ Bibliograf i archiwista zakonny, twórca biblioteki i archiwum zakonnego w Kalwarii Zebrzydowskiej, dyrektor biblioteki KUL.

⁵ *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*. 1971–1972. Red. Romuald Gustaw. t. I–II. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha.

⁶ Był bliskim współpracownikiem o. Wyczawskiego, z którym współtworzył serie naukowe: *Słownik polskich teologów katolickich*, a także *Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*. Współredagował słynne dzieło poświęcone dziejom bernardynów na ziemiach polskich. Zob. *Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003)*. 2006. Red. Wiesław F. Murawiec, Damian A. Muskus. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁷ Przedmiotem jego badań naukowych jest szeroko rozumiana historia zakonu franciszkańskiego, szczególnie na ziemiach polskich, a także polskich franciszkanów-misjonarzy w Ziemi Świętej. Zob. Anzelm J. Szeinke. 1999. *Polscy Bracia Mniejsi w służbie Ziemi Świętej 1342–1995*. Poznań: Franciszkanie.

⁸ Zob. Kazimierz S. Żuchowski. 2012. „Dokumenty papierowe i pergaminowe z lat 1571–1903 pochodzące z archiwum klasztoru oo. Bernardynów we Lwowie, przechowywane w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie”. *Hereditas Monasteriorum* 1: 209–283; Jan z Komorowa. 2014. *Kronika Zakonu Braci Mniejszych obserwantów (1209–1536)*. Tłum. Kazimierz S. Żuchowski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”; Cyprian Damirski. 2016. *Kronika bernardynów w Polsce (1453–1651)*. Tłum. Kazimierz S. Żuchowski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

działalności franciszkanów na przestrzeni wieków, w jego różnych obserwacjach i funkcjonujących prowincjach⁹.

Od 2006 r. dorobek naukowy bernardynów pomnaża przedstawiciel rodziny zakonnej młodszego pokolenia – o. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM. Jerzy Flaga, śledzący dokonania młodego naukowca, pisał w jednej ze swoich recenzji: „Częstotliwość ukazywania się prac historycznych autorstwa o. Aleksandra Krzysztofa Sitnika z zakonu bernardynów o własnym zakonie jest wprost zdumiewająca. Można powiedzieć, że nie ma roku kalendarzowego, w którym nie ukazałaby się jego praca”¹⁰. W marcu 2020 r. Rada Wydziału Teologii KUL JPII nadała o. Sitnikowi stopień doktora habilitowanego teologii w zakresie historii Kościoła, przyjmując z uznaniem liczący już ponad 270 pozycji jego dorobek bibliograficzny. Osobie o. Sitnika, a także dziełom, które pisze głównie na temat dziejów polskich bernardynów, poświęcony jest niniejszy artykuł, w oparciu o powszechnie przyjętą metodę biobibliograficzną.

1. *Curriculum vitae*

O. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM urodził się 21 sierpnia 1971 r. w Zgierzu, w rodzinie mieszczańskiej Henryka i Haliny z d. Zielińskiej. Dzieciństwo i młodość spędził w Łęczycy, tak silnie związanej historycznie z wielowiekową obecnością Zakonu Braci Mniejszych, gdzie uczęszczał do szkoły podstawowej i liceum o profilu biologiczno-chemicznym. 9 września 1990 r. wstąpił do Zakonu Braci Mniejszych (bernardynów). Studia filozoficzne ukończył w 1993 r. w Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Bernardynów w Krakowie, a teologiczne – w Kalwarii Zebrzydowskiej, wieńcząc je pracą magisterską napisaną u o. Wiesława F. Murawca OFM w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie: *Bernardyn Paweł z Łęczycy OFM (1572–1642)*. Profesję wieczystą złożył 4 października 1995 r., a święcenia kapłańskie przyjął 7 maja 1997 r.¹¹

Po dwuletniej pracy jako katecheta w Jelnej koło Leżajska, rozpoczął studia specjalistyczne z zakresu historii Kościoła, uzyskując w 2005 r. stopień doktora nauk

⁹ Biogramy ww. historyków zamieszczono m.in. w jubileuszowej publikacji dotyczącej działalności Sekcji Historyków Kościoła w okresie powojennym. Zob. Jan Walkusz. 2016. *Sekcja Historii Kościoła w Polsce 1964–2014*. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”, 18, 210–211, 261–262, 289–291. Tam również ważniejsza bibliografia przedmiotowa dotycząca ww. osób.

¹⁰ Jerzy Flaga. 2018. „Recenzja: Aleksander Krzysztof Sitnik OFM, *Dzieje bernardynów łęczyckich po II wojnie światowej 1946–2016*”. *Roczniki Teologiczne* 65 (4): 154.

¹¹ Najważniejsze fakty biograficzne zaczerpnięto z autoreferatu o. Sitnika. Zob. Aleksander K. Sitnik. 2019. *Autoreferat* (20.02.2020). https://www.kul.pl/o-dr-krzysztof-sitnik_art_88499.html, 1–2.

humanistycznych w zakresie historii w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii na Wydziale Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dysertację doktorską poświęcił lwowskim bernardynom, napisaną pod kierunkiem ks. Anzelma Weissa. Publikacja ukazała się rok później w bernardyńskim Wydawnictwie „Calvarianum”, zbierając pochlebne recenzje autorstwa m.in. Jerzego Flagi, o. Bogdana Fajdka OFM i o. Rolanda Prejsa OFM¹².

Dobre opanowanie warsztatu pracy historyka umożliwiło mu podjęcie w 2005 r. wykładów w Wyższym Seminarium Duchownym Ojców Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej (filii Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie), gdzie do dnia dzisiejszego prowadzi zajęcia z historii Kościoła i historii Zakonu Braci Mniejszych. Od 2001 r. działał także jako współpracownik wicepostulatury ojców bernardynów w Krakowie oraz archiwista w archiwum prowincji ojców bernardynów w Krakowie (do 2011 r.), kontynuując dzieło gromadzenia i edycji zbiorów archiwalnych, zapoczątkowane jeszcze przez o. Wyczawskiego¹³. Jest członkiem dwóch towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie (od 2007 r.) i Towarzystwa Miłośników Ziemi Łęczyckiej (od 2014 r.). W 2010 r. wybrano go na członka Komisji Historycznej w procesie kanonizacyjnym bł. Władysława z Gielniowa OFM. Na początku 2019 r. złożył wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego na podstawie monografii: *Dzieje bernardynów łęczyckich po II wojnie światowej 1946–2016*¹⁴ oraz zgromadzonego dorobku w postaci 250 publikacji. 1 marca 2019 r. wszczęto przebieg postępowania, które zakończyło się pomyślnie dla o. Sitnika równo rok później.

2. Główne płaszczyzny pracy badawczej

Od samego początku działalności naukowej o. Sitnik podejmuje zagadnienia dotyczące szeroko rozumianych dziejów prowincji bernardyńskich Zakonu Braci Mniejszych w Polsce, począwszy od 1453 r., tj. od czasu działalności św. Jana Kapistrana OFM (1386–1456) na ziemiach polskich i zainspirowanej przez niego kolejnej reformy zakonu. Badania te poświęca dziejom poszczególnych klasztorów z gałęzi: męskiej i żeńskiej, wykorzystując przeżywane przez nie uroczysto-

¹² Aleksander K. Sitnik. 2006. *Bernardyni lwowscy. Historia klasztoru i kościoła pod wezwaniem świętych Bernardyna ze Sieny i Andrzeja Apostoła we Lwowie (1460–1785)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

¹³ Więcej na temat o. Sitnika zob. Walkusz. 2016. *Sekcja Historii Kościoła w Polsce*, 249–250.

¹⁴ Aleksander K. Sitnik. 2016. *Dzieje bernardynów łęczyckich po II wojnie światowej 1946–2016*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

ści jubileuszowe. Dyskurs historyczny doprowadza aż do czasów współczesnych, ponieważ – jak sam uważa – atmosfera po 1945 r. nie sprzyjała wydawaniu dzieł analizujących dzieje Kościoła w Polsce, ani tym bardziej zgłębiających działalność zakonów¹⁵. Braki na tejże płaszczyźnie stara się chociażby zniwelować poprzez zaproponowany przez siebie cykl badawczy: „Najnowsza historia bernardynów”. Inny projekt badawczy o. Sitnik poświęcił „Dziedzictwu kulturowemu [pozostawionemu] po skasowanych klasztorach”. Tworzone przez niego publikacje są specyficznego rodzaju przyczynkami naukowymi do przyszłej syntezy dziejów franciszkanów w Polsce, szczególnie w okresie najnowszym. Głęboko ufam, że prace te mogą posłużyć autorowi do napisania czwartego tomu znanego dzieła: *Bernardyni polscy*¹⁶.

Autor skupia się także na badaniach naukowych z pogranicza biografistyki i prozopografii. Na tej płaszczyźnie prowadzi bogaty dyskurs dotyczący bernardynów i bernardynek działających w okresie międzywojennym, II wojny światowej i w czasach najnowszych. Nieobce mu są prace dotyczące dziejów bractw religijnych i franciszkańskiego tercjarstwa. Nadzwyczaj cenne są pozycje źródłoznawcze, w których daje się zauważyć bardzo dobrą metodę edytorstwa źródeł, opanowaną po swoich zakonnych nauczycielach, jak i dzięki odbytym studiom w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii na Wydziale Teologii KUL. Bogata jest również liczba tekstów popularnonaukowych. Od 2006 r., tj. od czasu promocji doktorskiej, do 2019 r. jego dorobek naukowy powiększył się aż o 250 pozycji: 2 książki autorskie, 4 książki współautorskie, 10 prac redakcyjnych (w tym 9 monografii i jedna redakcja „Przeglądu Kalwaryjskiego” z 2019 r.¹⁷), 90 artykułów naukowych, 43 artykuły popularnonaukowe, 13 artykułów bibliograficznych, 69 haseł encyklopedycznych, 18 recenzji i 1 zestawienie bibliograficzne. Jeżeli do tej liczby dodać jego wcześniejsze publikacje: 13 artykułów naukowych, 8 artykułów popularnonaukowych i 1 recenzję, wtedy łączny dorobek naukowy o. Sitnika liczy aż 272 pozycje, i należy ufać, że bernardyn nie przekroczył jeszcze „naukowego półmetku”¹⁸.

¹⁵ Zob. Sitnik. 2019. *Autoreferat*, 2–3.

¹⁶ Autorem pierwszych dwóch tomów słynnej serii, obejmującej lata 1453–1573 i 1573–1795, był ks. Kamil Kantak (książki wydano we Lwowie w 1933 r.). Trzeci tom serii, autorstwa o. Wyczawskiego, opisywał dzieje bernardynów od 1795 do 1946 r. Zob. przypis nr 3.

¹⁷ Rocznik ten liczy aż 603 strony tekstu.

¹⁸ Por. Aleksander K. Sitnik. 2019. *Wykaz osiągnięć w pracy naukowej i artystycznej* (mps), 1–24.

3. Prace poświęcone dziejom placówek bernardyńskich na ziemiach polskich

Najobszerniejsza spuścizna badawcza o Aleksandra Sitnika dotyczy dziejów poszczególnych klasztorów bernardyńskich w Polsce. W kwestii tej pisał m.in.: „Każdy samodzielny klasztor jest szczególnym miejscem chrześcijańskiego doświadczenia. Jest wspólnotą uświęcenia dla zakonników, *sui iuris* «domowym Kościołem», a równocześnie centrum oddziaływania na zewnątrz w wymiarze religijnym, kulturowym czy narodowym”¹⁹. To swoiste zgłębianie dziejów małych wspólnot zakonnych stanowi dla o. Sitnika interesującą i wciąż mało eksplorowaną przez innych naukowców propozycję badawczą. Zastosowanie swoistej metody mikrohistorycznej, której sam historyk wprost nie wymienia, pozwala mu dosyć ostrożnie i raczej niechętnie snuć wnioski dotyczące dziejów wszystkich struktur zakonnych, a także tworzyć pewne koncepcje dotyczące roli, jaką pełniły lub nadal pełnią one w życiu Kościoła i społeczeństwa.

Do analizowanej grupy tematycznej można zaliczyć wszystkie monografie autorskie i współautorskie, jakie o. Sitnik opublikował w latach 2006–2019. Jest nią m.in. rozprawa doktorska, wydana w 2006 r.²⁰ W liczącej aż 503 strony pracy autor rzetelnie nakreślił dzieje lwowskich bernardynów, ukazując ich wkład w życie religijne wielokulturowego miasta, jakim był Lwów w okresie przedrozbiorowym. Królowie polscy, szlachta, mieszczaństwo, chłopcy, kupcy zagraniczni, przybywając do stolicy Rusi Czerwonej, korzystali niejednokrotnie z gościny w klasztorze. Tam również, w zakonnej świątyni, uczestniczyli oni w nabożeństwach i tłumnie gromadzili się przy grobie patrona Lwowa oraz Korony i Litwy – św. Jana z Dukli OFM. W tym samym roku o. Sitnik razem ze swoim bratem, Tomaszem Sitnikiem, wydali niewielkich rozmiarów książeczkę (raptem 125 stron), będącą bardzo dobrą syntezą dziejów bernardynów łączyckich od czasu ich fundacji w 1632 r.²¹ Tomasz Sitnik był autorem trzech rozdziałów, prezentujących dzieje konwentu do czasu jego kasaty w 1864 r. Czwarty rozdział książki, prezentujący najnowsze dzieje łączyckiego konwentu od 1946 r., tj. od czasu ponownego przybycia duchowych braci św. Franciszka, jest dziełem o. Aleksandra Sitnika, sam zaś rozdział liczy zaledwie 20 stron²². Z tego powodu o. Sitnik raz jeszcze wziął na swój warsztat pracy powojenne dzieje łączyckiego klasztoru²³. To liczące 256

¹⁹ Zob. Sitnik. 2019. *Autoreferat*, 8.

²⁰ Zob. przypis nr 12.

²¹ Tomasz Sitnik, Aleksander K. Sitnik. 2006. *Bernardyni łączyccy. Dzieje klasztoru i kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMP oo. bernardynów w Łęczycy (1632–1864, od 1946)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

²² Zob. Sitnik. 2006. *Bernardyni łączyccy*, 75–94.

²³ Zob. przypis nr 14.

stron opracowanie (226 stron tekstu i 30 stron ilustracji z syntetycznym wykładem na temat malowideł w łączyckim kościele, autorstwa o. Cypriana Janusza Moryca OFM) jest dobrze pomyślaną kontynuacją projektu badawczego poświęconego temuż konwentowi od czasu jego ponownego erygowania. Zebrany materiał źródłowy (97 rękopisów i 15 źródeł drukowanych)²⁴ pozwolił autorowi podzielić pracę na 6 nierównych objętościowo rozdziałów. Dzięki analizie dokumentacji źródłowej, o. Sitnik przybliżył okoliczności ponownego przejęcia placówki przez bernardynów w 1946 r., szczegółowo opisał jej strukturę materialną i prowadzone przez wszystkie lata prace remontowe, wraz z sukcesywnym przejmowaniem budynków (początkowo aż 3/4 zabudowań klasztornych zajmowały państwowe i „samorządowe” instytucje oraz prywatni lokatorzy). Wskazał także na główne źródła utrzymania klasztoru. Najbardziej wartościową częścią książki są jej trzy ostatnie rozdziały, w których autor przybliżył osoby łączyckich braci – jednocześnie duszpasterzy tamtejszej wspólnoty parafialnej, a także opisał prowadzoną przez nich działalność duszpasterską: zwyczajną i nadzwyczajną, tj. wynikającą ściśle z zakonnego charyzmatu²⁵.

W 2013 r. o. Sitnik pokusił się o drugie wydanie pozycji książkowej o. Romualda Michała Gustawa OFM, prezentującej dzieje kościoła pw. św. Józefa i klasztoru Sióstr Bernardynek w Krakowie²⁶. Pierwsze wydanie książki ukazało się w 1947 r. O. Sitnik uzupełnił pisane dzieje klasztoru, dodając rozdział IX: *Bernardynki krakowskie w latach 1939–2009*, a także tworząc nowe aneksy, zawierające m.in. spisy przełożonych i samych sióstr w klasztorze. W 2015 r. ukazało się drugie, znacznie poszerzone wydanie pozycji o. Kajetana Jana Grudzińskiego OFM: *Bernardyni w służbie Ojczyzny 1453–1953*²⁷. O. Sitnik zaktualizował tekst i uzupełnił go o nowszą literaturę przedmiotu. To zgrabna synteza dziejów zakonu na ziemiach polskich, zaprezentowana w 17 rozdziałach w porządku chronologicznym. Wnikliwa lektura umożliwia dobre zorientowanie się, jak wielki wpływ zakonnicy wywarli na dzieje Kościoła i Ojczyzny w aspekcie religijnym, kulturowym i patriotycznym. W podobnym tonie utrzymana jest książka omawiająca dzieje bernardynów rezydujących przy kościele św. Bartłomieja w prymasowskim Łowiczu w latach 1469–1806. Tym razem autor wydał skromnych rozmiarów dzieło (liczące 148 stron tekstu), napisane niedługo po II wojnie światowej przez ks. Tadeusza

²⁴ Łączna suma źródeł i opracowań liczy 168 pozycji, wyjąwszy krótkie artykuły opublikowane w „Posłańcu Bernardyńskim” i „Vita Provinciae”.

²⁵ Sitnik. 2016. *Dzieje bernardynów łączyckich*, 111–203.

²⁶ Romuald M. Gustaw, Aleksander K. Sitnik. 2013. *Klasztor i kościół św. Józefa ss. bernardynek w Krakowie 1646–2009*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

²⁷ Kajetan J. Grudziński, Aleksander K. Sitnik. 2015. *Bernardyni w służbie Ojczyzny 1453–1953*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

Kozłowski, ubogając je o przypisy i źródła, które pominął w badaniach jego poprzednik²⁸. Cztery redakcje książkowe o. Sitnik poświęcił klasztorom bernardyńskim w Przeworsku²⁹, Bydgoszczy³⁰, Radomiu³¹ i Radecznicy³². Prawie w każdej z nich o. Sitnik opisał genezę, dzieje i ważniejsze epizody z powojennej historii konwentu oraz należących do niego braci³³. Można powiedzieć, że niejeden z takich rozdziałów jego autorstwa to w zasadzie odrębna praca naukowa, licząca swoją objętością od 2 do nawet 6 arkuszy wydawniczych.

Dziejom bernardyńskich konwentów o. Sitnik poświęcił także wiele artykułów naukowych. Omówił m.in. genezę, rozwój i kasaty klasztorów bernardyńskich w Bydgoszczy, Czerniakowie pod Warszawą (poszerzona edycja pierwotnego tekstu pióra o. Kajetana Grudzińskiego OFM)³⁴, na Karczówce w Kielcach, Kazimierzu Biskupim, Radomiu i Tarnowie, a także w Chwastowie i Kijowie – na terenie Ukrainy. W rozbudowanych aneksach opublikował najważniejsze teksty dokumentów (w językach łacińskim i polskim) odnoszących się do tychże klasztorów, a w przypadku klasztorów w Radomiu i Tarnowie zamieścił wykazy przełożonych klasztoru³⁵. W pracy zbiorowej, wydanej z okazji jubileuszu 550-lecia obecności bernardyńców w Polsce, omówił genezę sprowadzenia franciszkanów na

²⁸ Tadeusz Kozłowski, Aleksander K. Sitnik. 2015. *Bernardyni łowiccy. Historia klasztoru i kościoła pw. św. Bartłomieja Apostoła w Łowiczu (1469–1806)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

²⁹ *550 lat obecności oo. Bernardynów w Przeworsku (1465–2015)*. 2015. Red. Marcei R. Gęśla, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

³⁰ *Bernardyni bydgoscy 1480–1829*. 2018. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

³¹ *Wpisani w dzieje Radomia. Pięćset pięćdziesiąta rocznica przybycia oo. Bernardynów do Radomia (1468–2018)*. 2019. Red. Iwo M. Janusz, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

³² *Na tym miejscu Chwała Boga Najwyższego odprawiać się będzie... W setną rocznicę rewindykacji klasztoru oo. bernardyńców w Radecznicy (1919–2019)*. 2015. Red. Marcei R. Gęśla, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

³³ Zob. m.in.: Aleksander K. Sitnik, Kajetan J. Grudziński. 2019. Klasztor oo. Bernardynów w Radomiu 1468–1968. Szkic historyczny. W *Wpisani w dzieje Radomia*, 11–95; Aleksander K. Sitnik. 2019. Rewindykacja radomskiego klasztoru bernardyńców i jego losy w czasie II wojny światowej, 1936–1945. W *Wpisani w dzieje Radomia*, 183–281; Aleksander K. Sitnik. 2018. Geneza fundacji klasztoru bernardyńców w Bydgoszczy pod koniec XV w. W *Bernardyni bydgoscy 1480–1829*, 31–46.

³⁴ Kajetan J. Grudziński, Aleksander K. Sitnik. 2016. „Bernardyni czerniakowscy. Dzieje klasztoru i kościoła oo. Bernardynów w Czerniakowie pod Warszawą (1691–1950)”. *Studia Franciszkańskie* 26: 163–236.

³⁵ Zob. Aleksander K. Sitnik. 2009. Geneza, rozwój fundacji i kasata klasztoru i kościoła oo. bernardyńców w Tarnowie, 1459–1789. W *550 lat oo. bernardyńców w Tarnowie – zarys dziejów. Materiały na sympozjum 1 października 2009 r. w tarnowskim klasztorze oo. bernardyńców*. Red. Franciszek Rydzak, Krzysztof Moskal, 27–50. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”; Sitnik, Grudziński. 2019. *Klasztor oo. Bernardynów w Radomiu 1468–1968*, 11–95.

Ruś Czerwoną w 1460 r.³⁶, w innym zaś artykule przedstawił zakończoną fiaskiem wyprawę misyjną bernardynów do Moskwy, za panowania cara Dymitra Samozwańca, w latach 1606–1608³⁷. Jako jeden z pierwszych ukazał enigmatyczną dotąd genezę sprowadzenia siostr bernardynek do Polski³⁸. W oparciu o staropolskie kroniki klasztorne w Wieluniu i Krakowie pokusił się również o napisanie kilku pomniejszych tekstów.

Analizując burzliwy okres dwudziestowiecznych przemian, o. Sitnik opisał próby rewindykacji klasztorów w Kaliszu, Kazimierzu Biskupim, Radomiu i Skępem po I wojnie światowej. W artykułach tych zawarł nie tylko te wiadomości, jakie odczytał z kronik klasztornych, ale sięgnął także do archiwaliów przechowywanych w centralnych archiwach państwowych i kościelnych. W szerokim spektrum zainteresowania znalazły się teksty poświęcone pracy zakonników wśród wiernych w okresie okupacji. Godne uwagi są opublikowane przez niego wojenne wspomnienia: o. Izydora Chmiela OFM (więźnia hitlerowskich obozów koncentracyjnych), o. Alfonsa Śmigła OFM, o. Alfreda Wieleby OFM czy też s. Weroniki Kempy OSFB³⁹. Badając rzeczywistość powojenną, nie bał się poruszać tematów trudnych⁴⁰. W tym celu sięgał do materiałów źródłowych znajdujących się w zasobach Instytutu Pamięci Narodowej. Wiele informacji zamieszczonych w pozostawionych przez oficerów śledczych teczkach operacyjnych składa się na ponury obraz, jak przerażający był rozmiar inwigilacji dokonywany przez urzędników bezpieczeństwa – funkcjonariuszy komunistycznej dyktatury. O. Sitnik pisze o biernym oporze franciszkanów i odważnej działalności duszpasterskiej wśród wiernych, szczególnie w zakonnych sanktuariach. To tam zdążyły po nadzieję i otuchę rzesze pielgrzymów. Pisze także o niewygodnych dla wspólnoty

³⁶ Aleksander K. Sitnik. 2006. Geneza sprowadzenia zakonu braci mniejszych na Ruś Czerwoną (1460 r.). W *Pięćset pięćdziesiąt lat obecności*, 123–165.

³⁷ Aleksander K. Sitnik. 2006. Bernardyńska dymitriada, 1606–1608. W *Scire Deum. Księga pamiątkowa wydana z okazji 25-lecia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, dedykowana jej pierwszemu rektorowi J.E. kard. Marianowi Jaworskiemu*. Red. Stefan Koperek, Władysław Zuziak, 425–442. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT.

³⁸ Aleksander K. Sitnik. 2007–2008. „Geneza bernardynek w Polsce”. *Przegląd Kalwaryjski* 11–12: 209–221.

³⁹ Aleksander K. Sitnik. 2007. „Izydor Józef Chmiel OFM (1915–1982) więzień hitlerowskich obozów koncentracyjnych”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 88: 251–284; Aleksander K. Sitnik. 2017–2018. „Wspomnienia z lat 1939–1955 bernardyna Alfonsa Śmigła OFM (1914–1993)”. Cz. 1: „Lata 1939–1944”. *Studia Franciszkańskie* 27: 235–264; cz. 2: „Lata 1944–1955”. *Studia Franciszkańskie* 28: 317–359; Aleksander K. Sitnik. 2018. „Wspomnienia Alfreda Franciszka Wieleby OFM (1912–1986) z okresu II wojny światowej”. *Przegląd Kalwaryjski* 22: 119–142; Aleksander K. Sitnik. 2014. „Wspomnienia bernardynki łowickiej Weroniki Kempy z okresu II wojny światowej”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 102: 205–236.

⁴⁰ Por. Aleksander K. Sitnik. 2012–2013. „Bernardyni w rzeczywistości powojennej. Materiały do historii”. Cz. 1: *Studia Franciszkańskie* 22: 329–418; cz. 2: *Studia Franciszkańskie* 23: 371–451.

faktach, jak chociażby o skutecznych lub nieudanych próbach pozyskania przez Służbę Bezpieczeństwa pojedynczych zakonników na informatorów, a nawet tajnych współpracowników. W oparciu o zasób źródłowy zdeponowany w Archiwum Prowincji Ojców Bernardynów w Krakowie napisał artykuł o zasadniczej służbie wojskowej w okresie powojennym jako jednej z form represji władzy komunistycznej wobec bernardynów⁴¹.

O. Sitnik wiele wysiłku poświęca dziejom poszczególnych sanktuariów bernardyńskich. To on m.in. opisał sanktuaria z koronowanymi wizerunkami Matki Bożej, które obecnie znajdują się pod opieką Zakonu Braci Mniejszych. W aneksach, w językach polskim i łacińskim, opublikował 9 dokumentów odnoszących się do omawianych sanktuariów⁴². Inne teksty poświęcił dziejom sanktuarium Matki Bożej w Skępem, a także sanktuarium w Kalwarii Zebrzydowskiej, w tym słynnej koronacji słynącego łaskami obrazu Matki Bożej w 1887 r. (wraz z opublikowaniem w językach polskim i łacińskim odnoszących się do tego wydarzenia dokumentów). Podobny zabieg metodologiczny zastosował w opracowaniu genezy fundacji bernardyńskiego sanktuarium św. Jana z Dukli OFM w miejscu jego urodzenia, zamieszczając w tekście unikatowe dokumenty, m.in. dekret papieski wprowadzający do kalendarza liturgicznego święto (wówczas) bł. Jana (z 1733 r.)⁴³. W 2015 r. był redaktorem monografii poświęconej 260. rocznicy koronacji figury Matki Bożej Skępskiej – Pani Mazowsza⁴⁴. W 2018 r. podjął się redakcji książki dokumentującej rozwój kultu Matki Bożej, jaki odbiera ona w znajdującej się tam figurze⁴⁵. Do tego typu prac można również zaliczyć monografię poświęconą sanktuarium Matki Bożej Rzeszowskiej z 2016 r.⁴⁶ We wszystkich tych pracach o. Sitnik zadbał nie tylko o rzetelną redakcję dzieł, ale także odpowiedzialny był za napisanie dziejów tamtejszych sanktuariów i specyfiki kultu, jaki cechuje te miejsca. Godne zauważenia

⁴¹ Zob. Aleksander K. Sitnik. 2007. „Zasadnicza służba wojskowa jako jedna z form represji władzy komunistycznej wobec bernardynów”. *Studia Franciszkańskie* 17: 513–519.

⁴² Aleksander K. Sitnik. 2010. „Koronowane wizerunki Matki Bożej w sanktuariach znajdujących się pod opieką braci mniejszych obserwantów w Polsce w XXI w.” *Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura* 9: 115–176.

⁴³ Aleksander K. Sitnik. 2015. Geneza fundacji bernardyńskiego sanktuarium św. Jana z Dukli w miejscu jego urodzenia. W *Wzięty w Boskie posiadanie. Materiały z sesji naukowej z racji 600-lecia urodzin św. Jana z Dukli (1414–2014)*. Red. Romuald Henryk Kośla, 17–30. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁴⁴ *260. rocznica koronacji figury Matki Bożej Skępskiej – Pani Mazowsza (1755–2015)*. 2016. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁴⁵ *Rozwój kultu Matki Bożej inspirowany przez figurę Najświętszej Maryi Panny Skępskiej Królowej Mazowsza, Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej*. 2018. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁴⁶ *Sanktuarium Matki Bożej Rzeszowskiej, 1513–2013*. 2016. Red. Aleksander K. Sitnik, Wiktor P. Tokarski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

jest zaangażowanie o. Sitnika w promowanie wiedzy o franciszkańskich sanktuariach. Wiele takich popularnonaukowych tekstów opublikował w regularnie ukazującym się „Przeglądzie Kalwaryjskim”.

Kolejną grupą tekstów są artykuły poświęcone bractwom religijnym oraz tercjarstwu – tak szeroko rozpowszechnianemu w minionych wiekach przez franciszkanów. Temu zagadnieniu o. Sitnik poświęcił cykl artykułów dotyczących działalności bractw i grup tercjarskich w: Kole, Przeworsku, Rzeszowie, Sokalu i we Lwowie (dołączając również aneksy prezentujące dokumenty i przywileje papieskie dla bractw w językach polskim i łacińskim). W artykule poświęconym dziejom Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej przedstawił dzieje placówki od czasu jej funkcjonowania we Lwowie aż do przeniesienia do Kalwarii Zebrzydowskiej⁴⁷. Instytucji tej poświęcił także artykuły dotyczące jej funkcjonowania w czasie II wojny światowej, a także w latach 1948–1955 (na podstawie teczek operacyjnych PUBP w Wadowicach).

4. Prace biograficzne

Niemniej ważnym polem badawczym są badania biograficzne postaci zakonu franciszkańskiego, zarówno tych wybitnych, jak i mniej znanych, których pisma lub świadectwo życia w sposób szczególny ujęły młodego naukowca. W 2010 r. o. Sitnik był redaktorem książki pamiątkowej dedykowanej o. Wiesławowi Franciszkowi Murawcowi OFM z okazji złotego jubileuszu kapłaństwa⁴⁸. Oprócz redakcji o. Sitnik podjął się również trudu opisanego działalności naukowej znanego historyka Kościoła, łącznie z podaniem bogatej bibliografii podmiotowej jubilata⁴⁹.

Dobrą syntezą wydaje się być książka redakcyjna, w której zebrano wybrane aspekty działalności bernardynów w okresie staropolskim i najnowszym pod kątem ich działalności religijnej, patriotycznej i kulturowej – w szerokim tego słowa znaczeniu⁵⁰. W tejże pozycji o. Sitnik scharakteryzował dorobek piśmienniczy

⁴⁷ Aleksander K. Sitnik. 2012. „Od Lwowa do Kalwarii Zebrzydowskiej. Dzieje bernardyńskiego studium filozoficzno-teologicznego”. Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura 11: 161–176.

⁴⁸ *Tempus est optimus magister vitae. Prace dedykowane o. prof. Wiesławowi Franciszkowi Murawcowi OFM*. 2010. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁴⁹ Aleksander K. Sitnik. 2010. Życie i działalność naukowo-dydaktyczna o. Wiesława Franciszka Murawca OFM. W *Tempus est optimus magister vitae*, 15–37; Aleksander K. Sitnik. 2010. Biografia podmiotowa o. jubilata. W *Tempus est optimus magister vitae*, 39–58.

⁵⁰ *Wkład bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty)*. 2016. Red. Czesław Gniecki, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

polских bernardynów od XV do XXI w., kreśląc w porządku rzeczowym wkład przedstawicieli tejże obserwacji w obszarach takich dyscyplin naukowych, jak: filozofia, teologia systematyczna i praktyczna, historia Kościoła i patrologia, nauki przyrodnicze i prawne, a także literatura piękna⁵¹. Pojedyncze artykuły o. Sitnik poświęcił znanym osobistościom okresu staropolskiego – duchowym synom św. Franciszka: Szymonowi z Poznania OFM, Konstantemu Świącickiemu OFM i Aleksandrowi Świrskiemu OFM. Bardzo wartościowe są rzetelne biografie bernardynów – profesorów historii i poprzedników młodego naukowca: o. Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego OFM (1918–1993)⁵², o. Kazimierza Stanisława Żuchowskiego OFM (1933–2017)⁵³ czy też o. Andrzeja Ludwika Krupy OFM (1910–1992) – wybitnego mariologa⁵⁴. Grupę tę wyróżnia spora liczba tekstów o. Sitnika, mniejszych lub większych objętościowo haseł biograficznych, które opublikował m.in. w *Słowniku biograficznym duchowieństwa metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego ofiar II wojny światowej* (8 biogramów) i w trzech tomach *Polskiego Słownika Biograficznego* (5 biogramów). Całość dopełnia 69 haseł encyklopedycznych franciszkanów (nie tylko z Polski), którzy swoją osobą wywarli duży wpływ na dzieje Kościoła. Biogramy te, wraz z bibliografią podmiotową i przedmiotową, opublikował w latach 2006–2014 w uznanej dla polskiej historiografii i teologii *Encyklopedii Katolickiej* (w tomach: XI i od XIII do XX).

5. Edycje źródeł, podręczniki, recenzje

Wnikliwy badacz dziejów, a zarazem archiwista zakonny doskonale wie, że oprócz monografii i artykułów naukowych potrzebna jest też działalność edy-

⁵¹ Aleksander K. Sitnik, Piśmiennictwo bernardyńskie XV–XXI w. W *Wkład bernardynów*, 247–309.

⁵² Aleksander K. Sitnik. 2012. Historyk Kościoła Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918–1993). W *Niezwykli franciszkanie XX/XXI stulecia*. Cz. 2. Red. Salezy B. Tomczak, 141–152. Poznań: Biblioteka Studiów Franciszkańskich; Aleksander K. Sitnik. 2014. Wyczawski Hieronim Eugeniusz. W *Encyklopedia Katolicka*. t. XX, k. 1047–1048. Lublin: Wydawnictwo KUL; Aleksander K. Sitnik. 2013. Człowiek – Mistrz – Przyjaciel. Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918–1993). W *Źródła wielkości mistrzów. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Piotrowi Pawłowi Gachowi*. Red. Marian Nowak, Roman Jusiak, Jolanta Mazur, 207–227. Lublin: Wydawnictwo KUL; Aleksander K. Sitnik. 2018. „W 25. rocznicę śmierci o. Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego OFM (1918–1993)”. *Pielgrzym Kalwaryjski* 62: 30–35.

⁵³ Aleksander K. Sitnik. 2018. „Kazimierz Stanisław Żuchowski OFM (1933–2017), bernardyn, filolog klasyczny”. *Pielgrzym Kalwaryjski* 62: 143–161; Aleksander K. Sitnik. 2017. „Kazimierz Stanisław Tadeusz Żuchowski OFM (1933–2017)”. *Studia Franciszkańskie* 27: 447–450.

⁵⁴ Aleksander K. Sitnik. 2017. Po prostu mariolog. Andrzej Ludwik Krupa OFM (1910–1992). W *Niezwykli franciszkanie XX/XXI stulecia*, 203–212.

torska i tłumaczenie źródeł. W taki sposób historyk wypełnia swoistego rodzaju misję, aby przybliżyć te źródła, do których dostęp jest wręcz niemożliwy lub dzisiejsza nieznajomość łaciny uniemożliwia ich lekturę. Omawiając aktywność franciszkańskiego naukowca, warto wskazać na opublikowane przez niego liczne dokumenty fundacyjne, szczególnie dyplomy erekcyjne dla bernardyńskich klasztorów w: Kaliszu, Krakowie, Poznaniu, Piotrkowie Trybunalskim, Rzeszowie i Lwowie. Poczynione dokładne tłumaczenia umożliwiły o. Sitnikowi weryfikację wielu informacji, które dotychczas podawano na podstawie zapisów z kronik klasztornych. W żywym dyskursie potrafi wskazać na złą interpretację źródeł w dawnych publikacjach lub też na zupełną nieznajomość jakiegoś źródła przez swoich poprzedników (szczególnie klasztornych kronikarzy). W edycji źródeł chętnie opiera się na tłumaczeniach swoich poprzedników, a jeśli tłumaczenie jest zbieżne z poprzednim zapisem, podaje w każdym przypadku autorstwo pierwszego tłumacza. W dorobku pisarskim naukowca są opublikowane inwentarze klasztorów i kościołów pobernardyńskich w Brzeżanach, Gwoźdźcu i Lwowie. Akta klasztorów w Kalwarii Zebrzydowskiej, Kazimierzu Biskupim i Piotrkowie Trybunalskim stały się inspiracją do napisania krótkich dziejów tychże konwentów. Można wnioskować, że w tymże przypadku klasztorne archiwa wciąż kryją jeszcze niejedną do odkrycia tajemnicę.

Najcenniejszym wznowieniem, o jakie pokusił się o. Sitnik wraz z ks. Tomaszem Moskałem, jest poprawione i uzupełnione wydanie podręcznika dla studentów autorstwa o. Wyczawskiego: *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*⁵⁵. Bernardyn, mający pieczę nad całością wydania, we współpracy z pracownikami Instytutu Historii Kościoła KUL poszerzył dzieło o liczne uzupełnienia, dotyczące m.in. informacji o nowej cyrkumskrypcji Kościoła w Polsce, dokonanej na przełomie XX i XXI w., czy też stanu polskich archiwów kościelnych po 1983 r.: zarówno tych diecezjalnych, jak i zakonnych. Kluczową rolę odgrywają te teksty, w których wskazano na rolę, jaką duchowi bracia św. Franciszka, szczególnie naukowcy, pełnili i nadal pełnią dla Kościoła w Polsce, przechowując w archiwach pisane dziedzictwo dziejów. Wydanie podręcznika i poczynione przez redaktorów uzupełnienia doceniono w bardzo pochlebnych recenzjach⁵⁶.

⁵⁵ Hieronim E. Wyczawski. 2013². *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*. Red. Tomasz Moskał, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

⁵⁶ Por. Bogdan Fajdek. 2014. „Recenzja: Hieronim Eugeniusz Wyczawski, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*”. *Archivum Franciscanum Historicum* 107 (1–2): 254–256; Radosław Krajniak. 2016. „Uwagi do drugiego wydania *Przygotowania do studiów w archiwach kościelnych* Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego”. *Archeion* 117: 507–517.

W napisanych przez o. Sitnika recenzjach łatwo wyczuć, że naukowiec skupia się przede wszystkim na pracach poświęconych dziejom polskich bernardyńców i jako znawca tematu uczestniczy w żywej polemice z innymi historykami. Do 2019 r. napisał 17 takich recenzji, zamieszczając je na łamach: „Ateneum Kapłańskiego”, „Przeglądu Kalwaryjskiego” i „Studiów Franciszkańskich”. Nie pomija tematów trudnych, czasem zaś konfrontuje treść omawianych publikacji z innymi opracowaniami. Kiedy w jednym przypadku odkrył wspólne brzmienie zapisu aż dla dwóch prac, nie bał się rozpocząć naukowego śledztwa, a pod koniec recenzji pisał:

Można zauważyć, że coraz częściej w nauce i nie tylko mamy do czynienia z bardziej lub mniej świadomym wykorzystywaniem cudzych utworów i przypisywaniem sobie ich autorstwa, co jest zjawiskiem smutnym i nagannym, wywołującym oburzenie (...) Nasuwa się tutaj skojarzenie ze słowami papieża Franciszka, które wypowiedział jeszcze jako kardynał: „Popatrzcie na pawia, jaki jest piękny z przodu. Ale jeśli zrobicie parę kroków i popatrzycie z tyłu, dostrzegacie rzeczywistość”⁵⁷.

Całokształt spuścizny pisarskiej o. Sitnika dopełniają okolicznościowe teksty historyczne do wydawanych z okazji różnych jubileuszy zakonnych albumów czy też artykuły popularnonaukowe, promujące wiedzę w szerokich kręgach zwykłych odbiorców, m.in. wśród czytelników lokalnych czasopism: „Carolusa”, „Posłańca Bernardyńskiego”, „Pielgrzyma Kalwaryjskiego”, ale również i na łamach znanego czasopisma „Homo Dei”. Jako uczestnik licznych konferencji naukowych chętnie pisze z nich sprawozdania, m.in. z okazji 500-lecia objawień Maryi w Rzeszowie (1513–2013) i 250-lecia koronacji tamtejszej figury Matki Bożej. Celowo wspomina o tym sprawozdaniu, ponieważ liczy ono aż 17 stron tekstu i można by go śmiało traktować jako dobry artykuł⁵⁸.

*

Analiza wytworzonego przez o. Aleksandra Krzysztofa Sitnika OFM dorobku, liczącego do 2019 r. aż 272 pozycje, nie pozostawia wątpliwości, że historyk z wielkim zapałem uprawia rzemiosło naukowe i coraz odważniej uczestniczy w rozwoju polskiej myśli historycznej. Jego monografie, redakcje książkowe

⁵⁷ Aleksander K. Sitnik. 2016. „Porównanie recenzji”. *Studia Franciszkańskie* 26: 415–417.

⁵⁸ Aleksander K. Sitnik. 2014. „Konferencja naukowa *Pięćsetlecie objawień Maryi w Rzeszowie (1513–2013) oraz dwieście pięćdziesięciolecie koronacji Figury Matki Bożej (1763–2013)*, Rzeszów 25–26 XI 2013 r.” *Przegląd Kalwaryjski* 18: 303–320.

i liczne artykuły naukowe znacznie poszerzają zakres wiedzy w kwestiach bardziej uszczegółowionych, przyczyniając się – miejmy nadzieję – za niedługi czas wydawania prac syntetycznych, w tym być może IV tomu serii historycznej: *Bernardyni polscy*.

Oryginalność dorobku naukowego wynika z tego, że badacz dziejów zakonu franciszkańskiego w Polsce w swoich poszukiwaniach porusza treści dotąd nieobecne w opracowaniach innych historyków. Tam gdzie uważa, aby raz jeszcze publikować dzieła swoich mistrzów, nie boi się zastosować współczesnej korekty i poszerzyć je o bardziej wnikliwszą bazę źródłową. Cieszy fakt, że prace o. Sitnika są dojrzałe i wydobywają na światło dzienne te fakty z historii zakonu, które są chlubne i godne wspomnienia, szczególnie z okresu II wojny światowej i lat powojennych. Dzieła te z pewnością służą samemu zakonowi i rozwojowi historii Kościoła w Polsce. Służyć także mogą dzisiejszemu człowiekowi, który z dużą dozą obiektywizmu przekona się, w jak niełatwych czasach przyszło działać bernardynom i samym instytucjom kościelnym w Polsce w XIX i XX w. Warto pamiętać, że ich „Chrystusowa misja” – chociaż bardzo utrudniona – była zawsze realizowana.

*

Bibliografia

Podmiotowa:

260. rocznica koronacji figury Matki Bożej Skępskiej – Pani Mazowska (1755–2015). 2016. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- 550 lat obecności oo. Bernardynów w Przeworsku (1465–2015). 2015. Red. Marcei R. Gęśla, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Na tym miejscu Chwała Boga Najwyższego odprawiać się będzie... W setną rocznicę rewindykacji klasztoru oo. bernardynów w Radecznicy (1919–2019). 2015. Red. Marcei R. Gęśla, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Rozwój kultu Matki Bożej inspirowany przez figurę Najświętszej Maryi Panny Skępskiej Królowej Mazowska, Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej. 2018. Red. Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sanktuarium Matki Bożej Rzeszowskiej, 1513–2013. 2016. Red. Aleksander K. Sitnik, Wiktor P. Tokarski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Grudziński Kajetan J., Sitnik Aleksander K. 2016. „Bernardyni czerniakowscy. Dzieje klasztoru i kościoła oo. Bernardynów w Czerniakowie pod Warszawą (1691–1950)”. Studia Franciszkańskie 26: 163–236.

- Grudziński Kajetan J., Sitnik Aleksander K. 2015. *Bernardyni w służbie Ojczyzny 1453–1953*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Gustaw Romuald M., Sitnik Aleksander K. 2013. *Klasztor i kościół św. Józefa ss. bernardynek w Krakowie 1646–2009*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Kozłowski Tadeusz, Sitnik Aleksander K. 2015. *Bernardyni łowiccy. Historia klasztoru i kościoła pw. św. Bartłomieja Apostoła w Łowiczu (1469–1806)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2006. *Bernardyni lwowscy. Historia klasztoru i kościoła pod wezwaniem świętych Bernardyna ze Sieny i Andrzeja Apostoła we Lwowie (1460–1785)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2006. Bernardyńska dymitriada, 1606–1608. W *Scire Deum. Księga pamiątkowa wydana z okazji 25-lecia Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, dedykowana jej pierwszemu rektorowi J.E. kard. Marianowi Jaworskiemu*. Red. Stefan Koperek, Władysław Zuziak, 425–442. Kraków: Wydawnictwo Naukowe PAT.
- Sitnik Aleksander K. 2006. Geneza sprowadzenia zakonu braci mniejszych na Ruś Czerwoną (1460 r.). W *Pięćset pięćdziesiąt lat obecności oo. Bernardynów w Polsce (1453–2003)*. Red. Wiesław F. Murawiec, Damian A. Muskus, 123–165. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2007. „Izydor Józef Chmiel OFM (1915–1982) więzień hitlerowskich obozów koncentracyjnych”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 88: 251–284.
- Sitnik Aleksander K. 2007. „Zasadnicza służba wojskowa jako jedna z form represji władzy komunistycznej wobec bernardynów”. *Studia Franciszkańskie* 17: 513–519.
- Sitnik Aleksander K. 2007–2008. „Geneza bernardynek w Polsce”. *Przegląd Kalwaryjski* 11–12: 209–221.
- Sitnik Aleksander K. 2009. Geneza, rozwój fundacji i kasata klasztoru i kościoła oo. bernardynów w Tarnowie, 1459–1789. W *550 lat oo. bernardynów w Tarnowie – zarys dziejów. Materiały na sympozjum 1 października 2009 r. w tarnowskim klasztorze oo. bernardynów*. Red. Franciszek Rydzak, Krzysztof Moskał, 27–50. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej „Biblos”.
- Sitnik Aleksander K. 2010. Biografia podmiotowa o. jubilata. W *Tempus est optimus magister vitae. Prace dedykowane o. prof. Wiesławowi Franciszkowi Murawcowi OFM*. Red. Aleksander K. Sitnik, 39–58. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2010. „Koronowane wizerunki Matki Bożej w sanktuariach znajdujących się pod opieką braci mniejszych obserwantów w Polsce w XXI w.” *Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura* 9: 115–176.
- Sitnik Aleksander K. 2010. *Życie i działalność naukowo-dydaktyczna o. Wiesława Franciszka Murawca OFM*. W *Tempus est optimus magister vitae. Prace dedykowane o. prof. Wiesławowi*

- Franciszcowi Murawcowi OFM*. Red. Aleksander K. Sitnik, 15–37. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2012. Historyk Kościoła Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918–1993). W *Niezwykli franciszkanie XX/XXI stulecia*. Cz. 2. Red. Salezy B. Tomczak, 141–152. Poznań: Biblioteka Studiów Franciszkańskich.
- Sitnik Aleksander K. 2012. „Od Lwowa do Kalwarii Zebrzydowskiej. Dzieje bernardyńskiego studium filozoficzno-teologicznego”. *Kościół w Polsce. Dzieje i Kultura* 11: 161–176.
- Sitnik Aleksander K. 2012–2013. „Bernardyni w rzeczywistości powojennej. Materiały do historii”. Cz. 1. *Studia Franciszkańskie* 22: 329–418; cz. 2. *Studia Franciszkańskie* 23: 371–451.
- Sitnik Aleksander K. 2013. Człowiek – Mistrz – Przyjaciel. Hieronim Eugeniusz Wyczawski OFM (1918–1993). W *Źródła wielkości mistrzów. Księga jubileuszowa dedykowana prof. Piotrowi Pawłowi Gachowi*. Red. Marian Nowak, Roman Jusiak, Jolanta Mazur, 207–227. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Sitnik Aleksander K. 2014. „Konferencja naukowa *Pięćsetlecie objawień Maryi w Rzeszowie (1513–2013) oraz dwieście pięćdziesięciolecie koronacji Figury Matki Bożej (1763–2013)*, Rzeszów 25–26 XI 2013 r.” *Przegląd Kalwaryjski* 18: 303–320.
- Sitnik Aleksander K. 2014. „Wspomnienia bernardynki łowickiej Weroniki Kempy z okresu II wojny światowej”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 102: 205–236.
- Sitnik Aleksander K. 2014. Wyczawski Hieronim Eugeniusz. W *Encyklopedia Katolicka*. t. XX, 1047–1048. Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Sitnik Aleksander K. 2015. Geneza fundacji bernardyńskiego sanktuarium św. Jana z Dukli w miejscu jego urodzenia. W *Wzięty w Boskie posiadanie. Materiały z sesji naukowej z racji 600-lecia urodzin św. Jana z Dukli (1414–2014)*. Red. Romuald Henryk Kośla, 17–30. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2016. *Dzieje bernardynów łączących po II wojnie światowej 1946–2016*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2016. Piśmiennictwo bernardyńskie XV–XXI w. W *Wkład bernardynów w życie religijno-kulturalne narodu polskiego (wybrane aspekty)*. Red. Czesław Gniecki, Aleksander K. Sitnik, 247–309. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2016. „Porównanie recenzji”. *Studia Franciszkańskie* 26: 415–417.
- Sitnik Aleksander K. 2017. „Kazimierz Stanisław Tadeusz Żuchowski OFM (1933–2017)”. *Studia Franciszkańskie* 27: 447–450.
- Sitnik Aleksander K. 2017. Po prostu mariolog. Andrzej Ludwik Krupa OFM (1910–1992). W *Niezwykli franciszkanie XX/XXI stulecia*. Cz. 2. Red. Salezy B. Tomczak, 203–212. Poznań: Biblioteka Studiów Franciszkańskich.
- Sitnik Aleksander K. 2017–2018. „Wspomnienia z lat 1939–1955 bernardyna Alfonsa Śmigła OFM (1914–1993)”. Cz. 1: „Lata 1939–1944”. *Studia Franciszkańskie* 27: 235–264; cz. 2: „Lata 1944–1955”. *Studia Franciszkańskie* 28: 317–359.

- Sitnik Aleksander K. 2018. Geneza fundacji klasztoru bernardynów w Bydgoszczy pod koniec XV w. W *Bernardyni bydgoscy 1480–1829*. Red. Aleksander K. Sitnik, 31–46. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2018. „Kazimierz Stanisław Żuchowski OFM (1933–2017), bernardyn, filolog klasyczny”. *Pielgrzym Kalwaryjski* 62: 143–161.
- Sitnik Aleksander K. 2018. „W 25. rocznicę śmierci o. Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego OFM (1918–1993)”. *Pielgrzym Kalwaryjski* 62: 30–35.
- Sitnik Aleksander K. 2018. „Wspomnienia Alfreda Franciszka Wieleby OFM (1912–1986) z okresu II wojny światowej”. *Przegląd Kalwaryjski* 22: 119–142.
- Sitnik Aleksander K. 2019. *Autoreferat* (20.02.2020). https://www.kul.pl/o-dr-krzysztof-sitnik_art_88499.html.
- Sitnik Aleksander K. 2019. Rewindykacja radomskiego klasztoru bernardynów i jego losy w czasie II wojny światowej, 1936–1945. W *Wpisani w dzieje Radomia. Pięćset pięćdziesiąta rocznica przybycia oo. Bernardynów do Radomia (1468–2018)*. Red. Iwo M. Janusz, Aleksander K. Sitnik, 183–281. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Aleksander K. 2019. *Wykaz osiągnięć w pracy naukowej i artystycznej* (mps).
- Sitnik Aleksander K., Grudziński Kajetan J. 2019. Klasztor oo. Bernardynów w Radomiu 1468–1968. Szkic historyczny. W *Wpisani w dzieje Radomia. Pięćset pięćdziesiąta rocznica przybycia oo. Bernardynów do Radomia (1468–2018)*. Red. Iwo M. Janusz, Aleksander K. Sitnik, 11–95. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Sitnik Tomasz, Sitnik Aleksander K. 2006. *Bernardyni łączycy. Dzieje klasztoru i kościoła pw. Niepokalanego Poczęcia NMP oo. bernardynów w Łęczycy (1632–1864, od 1946)*. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

Przedmiotowa:

- Damirski Cyprian. 2016. *Kronika bernardynów w Polsce (1453–1651)*. Tłum. Kazimierz S. Żuchowski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Fajdek Bogdan. 2014. „Recenzja: Hieronim Eugeniusz Wyczawski, *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*”. *Archivum Franciscanum Historicum* 107 (1–2): 254–256.
- Flaga Jerzy. 2018. „Recenzja: Aleksander Krzysztof Sitnik OFM, *Dzieje bernardynów łączyckich po II wojnie światowej 1946–2016*”. *Roczniki Teologiczne* 65 (4): 154–159.
- Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*. 1971–1972. Red. Romuald Gustaw. t. I–II. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha.
- Jan z Komorowa. 2014. *Kronika Zakonu Braci Mniejszych obserwantów (1209–1536)*. Tłum. Kazimierz S. Żuchowski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Klasztory bernardyńskie w Polsce w jej granicach historycznych*. 1985. Red. Hieronim E. Wyczawski. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

- Krajniak Radosław. 2016. „Uwagi do drugiego wydania *Przygotowania do studiów w archiwach kościelnych* Hieronima Eugeniusza Wyczawskiego”. *Archeion* 117: 507–517.
- Szteinke Anzelm J. 1999. *Polscy Bracia Mniejsi w służbie Ziemi Świętej 1342–1995*. Poznań: Franciszkanie.
- Wyczawski Hieronim E. 1961. „Katalog Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie. Cz. 1: Dokumenty”. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 3: 25–102.
- Wyczawski Hieronim E. 1992. *Bernardyni polscy*. t. III: 1772–1946. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.
- Żuchowski Kazimierz S. 2012. „Dokumenty papierowe i pergaminowe z lat 1571–1903 pochodzące z archiwum klasztornego oo. Bernardynów we Lwowie, przechowywane w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie”. *Hereditas Monasteriorum* 1: 209–283.
- Walkusz Jan. 2016. *Sekcja Historii Kościoła w Polsce 1964–2014*. Pelplin: Wydawnictwo „Bernardinum”.
- Wyczawski Hieronim E. 2013². *Przygotowanie do studiów w archiwach kościelnych*. Red. Tomasz Moskał, Aleksander K. Sitnik. Kalwaria Zebrzydowska: Wydawnictwo „Calvarianum”.

*

Streszczenie: O. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM (ur. 1971 r.) należy do franciszkańskiej gałęzi Zakonu Braci Mniejszych prowincji Niepokalanego Poczęcia NMP, nazywanych w Polsce bernardynami. W swoich pracach podejmuje zagadnienia dotyczące szeroko rozumianych dziejów prowincji bernardyńskich Zakonu Braci Mniejszych w Polsce, począwszy od 1453 r. Badania te poświęca dziejom poszczególnych klasztorów z gałęzi męskiej i żeńskiej, a ich dyskurs historyczny doprowadza do czasów współczesnych, ponieważ, jak sam uważa, atmosfera po 1945 r. nie sprzyjała wydawaniu dzieł analizujących dzieje Kościoła w Polsce, ani tym bardziej zgłębiających działalność zakonów. Autor prowadzi także badania naukowe z pogranicza biografistyki, prozopografii i edytorstwa źródeł. W artykule przeanalizowano dotychczasowy dorobek pisarski o. Sitnika, jaki opublikował w latach 2006–2019, to jest od czasu uzyskania przez niego stopnia naukowego doktora aż do czasu jego habilitacji w marcu 2020 r. Dorobek ów powiększył się aż o 250 pozycji, a łączna liczba wszystkich publikacji autora obejmuje do tej pory 272 pozycje.

Słowa kluczowe: o. Aleksander Krzysztof Sitnik, Zakon Braci Mniejszych w Polsce (bernardyni), historiografia, okres staropolski, XIX i XX w.

Abstract: **Father Aleksander Krzysztof Sitnik OFM Research on the History of Polish Bernardines (Historiographic Achievements 2006–2019).** Father Aleksander Krzysztof Sitnik OFM (born in 1971) belongs to the Franciscan branch of the Order of Friars Minor of the Province of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary, called

Bernardine in Poland. In his works, he deals with issues concerning the broadly understood history of the Bernardine provinces of the Order of Friars Minor in Poland, starting from 1453. He devotes this research to the history of individual monasteries from the male and female branches, and their historical discourse leads to modern times, because, as he believes, the atmosphere after 1945 was not conducive to publishing works analyzing the history of the Church in Poland, or even more exploring the activities of convents. The author conducts scientific research on the border of biography, prosopography and source editing. The article analyzes the current writing output of Father Sitnik, which the author published in the years 2006–2019, i.e. from the time he obtained his doctoral degree until his habilitation in March 2020. This oeuvre increased by as many as 250 items, and the total number of all author's publications is as many as 272 books and articles.

Keywords: Father Aleksander Krzysztof Sitnik OFM, order of minor brothers in Poland (Bernardines), historiography, Old Polish period, 19th and 20th centuries.